

расчленённых номинаций и новообразований, которые появились вследствие метафоризации, а также повышению роли телескопического способа словообразования.

Ключевые слова: метафора, номинация, терминосистемы, аффиксация, телекопия.

Skybytska N. V., PhD, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv

NEOLOGISMS OF ENGLISH INFORMATION SPACE AS INTEGRAL AND SPLIT NOMINATIONS

The article focuses on English neologisms denoting phenomena of information space, discovering productive word-building types, singling out international terms, description of new split nominations and neologisms, which appeared due to metaphorization, as well as on the increasing productivity of blending.

Key words: metaphor, nomination, terminological systems, affixation, blending.

УДК811.581'373.72

Сліпченко О.В., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ КИТАЙСЬКИХ ІДІОМ ЧЕН'ЮЙ У ХУДОЖНІХ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

У статті розглядаються сучасний стан досліджень функціональних стилів у сучасній лінгвістиці та найпоширеніші прийоми стилістичного використання чен'юїв у художньому і публіцистичному текстах.

Ключові слова: чен'юй, функціональний стиль, художній стиль, публіцистичний стиль, стилістична трансформація.

Питання про функціональні стилі – одне з найсуперечніших питань у лінгвістиці. В дослідженнях В. В. Виноградова, М. М. Кожині, Д. М. Шмельова, В. А. Авроніна, О. К. Панфілова та ін. обґрунтовуються різні підходи щодо визначення й класифікації функціональних стилів.

Саме слово *стилістика* походить з французького слова *stylistique*, яке, у свою чергу, є похідним від слова *style*, що має безпосереднє відношення до грецького *stylos*, – так стародавні греки називали паличку із загостреним кінцем, за допомогою якої писали на дошці. Дошечка, покрита шаром воску, служила матеріалом для письмової

фіксації мовлення. Для досягнення досконалості або повноти вираження думки доводилося проявляти наполегливість і додавати ретельності, не раз стирати написані букви, змінювати зоровий образ написаного.

Таким чином, мистецтво користуватися паличкою-стилем стало ототожнюватися із словесною майстерністю. Із часом уміння гарно говорити й писати, тобто домагатися відповідності форми вираження (мовлення) й змісту, перетворилося в навчання, у науку про форми найкращого вживання мови в різних видах мовної діяльності, у різних сферах спілкування.

Об'єктом стилістики мови є елементи, категорії структури мови й ті його типи, стилі, які обумовлені сферами функціонування: науковий стиль, публіцистичний, офіційно-діловий, мовлення побутово-розмовне, – одним словом, усі різновиди літературної мови, що вирізняються спільністю форми спілкування у зв'язку з характером суспільної діяльності його носіїв.

Про функціональну стилістику можна говорити в широкому й у вузькому розумінні терміна. У широкому розумінні – це методологічний напрямок, основи якого закладено в 20 – 30-ті рр. М. М. Бахтіним, В. В. Виноградовим, Г. О. Винокуром, Л. П. Якубинським, членами Празького лінгвістичного гуртка. Головні принципи цього напрямку – дослідження мови в її зв'язках із позамовною (насамперед соціальною) дійсністю, зосередження уваги на закономірностях функціонування мови не тільки всередині мовної системи, але й «зовнішньому» середовищу під впливом екстралінгвістичних чинників, розгляд мовної поведінки як цілеспрямованої діяльності, прагнення до повного охоплення різноманіття форм і видів мовного спілкування. Маючи на увазі широке трактування предмета цієї науки, А. М. Васильєва писала: «Функціональна стилістика виходить із того, що на певному етапі розвитку суспільства, відповідно до рівня його загального розвитку й актуальних комунікативних потреб на цьому рівні, у діючій мові складається певна цілісна функціонально диференційована система систем, зміст, структура й форма якої близькі до оптимальної доцільності щодо цих потреб» [Васильєва, 1982 : 35]. «У функціонально-стилістичній системі при зниженні мовної абстракції можуть бути послідовно виділені рівні позатекстуально стилістично диференційованих мовних одиниць, функціональних макростилів, макростильових різновидів (зокрема жанрів), а також більш низькі, аж до конкретного нестандартного тексту» [Васильєва, 1982 : 41 – 42]. Таким чином, сучасна стилістика включає й аналітичний (вивчення стилістичних ресурсів), і власне функціональний напрямки, об'єднані установкою на дослідження явищ мови й стилю у зв'язку з екстралінгвістичною дійсністю.

Функціональна стилістика у вузькому розумінні слова – це послідовно мовознавча дисципліна, що остаточно сформувалася в 60 – 70 рр., і її предметом є закономірності власне вживання мови в соціально значущих сферах спілкування, стилістико-мовна системність, яка складається при цьому [Кожина, 1972; Васильєва, 1976; Костомаров, 1971; Сиротиніна, 1974; Hausenblas, 1972 та ін.].

М. М. Кожина визначає функціональний стиль як «своєрідний характер мовлення того чи іншого соціального її різновиду, що відповідає певній сфері суспільної діяльності й співвідносній з нею формі свідомості, який твориться особливостями

функціонування в цій сфері мовних засобів і специфічною мовленнєвою організацією, що створює певне загальне її стилістичне забарвлення» [Кожина, 1972 : 37].

Вихідні ідеї функціонально-стилістичної теорії М. М. Кожинної співзвучні у своїй основі з положеннями М. М. Бахтіна. Мовне спілкування, як специфічно людський феномен, найтісніше пов'язане з іншими сутнісними властивостями людини – діяльністю й свідомістю [Кожина, 1972 : 16]. З урахуванням цього одного з найважливіших понять функціональної стилістики «сфера спілкування» конкретизується як єдність виду діяльності й форми суспільної свідомості (під час вивчення функціонального стилю). Саме це останнє дало можливість визначити поняття функціонального стилю й класифікувати стилі на єдиній підставі. «Стиль формується саме в результаті функціонування мови з метою «обслуговування» тієї чи іншої форми суспільної свідомості, що здійснюється у відповідній, так би мовити «сугубо-соціальній» сфері діяльності [Кожина, 1972 : 61]. «Призначення тієї чи іншої форми суспільної свідомості й виду діяльності (а отже – і сфери спілкування ..., як і специфіка відповідних форм мислення, обумовлюють специфіку зумовлених ними функціональних стилів мовлення, закономірності функціонування в них мовних засобів і їх мовну організацію» [Кожина, 1972 : 62].

На думку К. О. Долиніна, функціональні стилі – «це не що інше, як узагальнені мовні жанри, тобто мовні норми побудови певних, досить широких класів текстів, у яких втілюються узагальнені соціальні ролі – такі, як учений, адміністратор, поет, політик, журналіст і т. ін. Ці норми – як і будь-які норми рольової поведінки – визначаються рольовими очікуваннями й рольовими приписаннями, які суспільство пред'являє до мовців (пишучим). Суб'єкт мовлення (автор) знає, що тексти, які переслідують таку мету, треба будувати так, а не інакше, і знає, що інші (читачі, слухачі) чекають від нього саме такої мовної поведінки» [Долинін, 1978 : 60].

Як бачимо, К. О. Долинін під функціональними стилями має на увазі мовні жанри. Слід зазначити, що поняття мовного жанру, уперше запропоноване М. М. Бахтіним, досі, мабуть, недостатньо цінується. Хоча в сучасній лінгвістиці чимало робіт, що використовують це поняття, воно інтерпретується як одна зі стилістичних категорій.

За визначенням М. М. Бахтіна, мовні жанри – це «відносно стійкі тематичні, композиційні й стилістичні типи висловлювань» [Бахтін, 1986 : 255]. При цьому висловлювання в даному випадку – це зовсім не якийсь мовний еквівалент речення, як дуже часто розуміють згаданий термін у сучасному синтаксисі, а щось на зразок репліки діалогу в розширеному розумінні цього терміна. М. М. Бахтін визначає висловлювання як основну одиницю спілкування, по-перше, відмежовану від інших таких самих одиниць зміною суб'єктів мовлення, а по-друге, що має смислову завершеність.

Щодо поняття «мовний жанр», то сфера його можливого застосування не обмежується тільки висловлюваннями. Уточнюючи думку М. М. Бахтіна, зауважимо, що мовні жанри – це стійкі тематичні, композиційні й стилістичні типи не висловлювань, а текстів.

Мовний жанр характеризується триєдністю тематичного змісту, стилю й композиції висловлень [Бахтін, 1979 : 237 – 238], при цьому розуміння Бахтіним

теми, стиль й композиції відрізняється від традиційного лінгвістичного – воно прагматичне.

Породження мовного жанру, згідно Бахтіна, відбувається так: спочатку з'являється задум – він визначає, з одного боку, предмет мовлення і його межі, предметно-значеннєву вичерпаність і поєднується із предметом мовлення як суб'єктивний момент висловлювання з об'єктивним у нерозривну єдність, напевно, що і є темою мовного жанру. З іншого боку, задум визначає вибір жанрової форми: «Цей вибір визначається специфікою даної сфери мовного спілкування, предметно-значеннєвими (тематичними) міркуваннями, конкретною ситуацією мовного спілкування, персональним складом його учасників і т. ін.». Потім відбувається зворотний вплив: задум сам корегується вибраним жанром, «складається й розвивається в певній жанровій формі». У результаті цього взаємного впливу складаються стиль і композиція. Водночас із цим моментом існує другий – експресивний, тобто «суб'єктивне емоційно оцінююче ставлення мовця до предметно-значеннєвого змісту свого висловлювання». Він також впливає на стиль і композицію [Бахтін, 1979 : 256 – 264].

Як бачимо, тема – перший аспект триєдності, що стоїть найближче до задуму, суттєво відрізняється від предмета мовлення, оскільки вона, так би мовити, уже майже готова бути висловленням. Це предмет мовлення, який у результаті відбору, побудови й організації став таким, що стосовно нього можлива відповідна позиція (кажучи сучасною мовою, тема прагматична). Стиль мовного жанру – це модель, типова форма, у яку відливається індивідуальний стиль висловлювання, що виражає індивідуальність автора, і експресія, з якою стиль безпосередньо пов'язаний. Стиль також прагматичний: він існує не в мові, а в конкретних висловлюваннях, уведених у контекст конкретної ситуації. Стиль – це «майже виражена» експресія, стиль, як і тема, готовий до вираження певної (експресивної) позиції мовця й до визначення, змушення зворотної позиції. Третій аспект – композиція мовного жанру, – згідно з Бахтіним, є «певними типами побудови цілого, типами його завершення, типами ставлення мовця до інших учасників мовного спілкування» [Бахтін, 1979 : 242]. Очевидно, композиція – це організація цілого, своєрідний метатекст, мережа (метатекстових) перформативів, яка й сприяє зв'язку висловлювання з дійсністю.

Дослідження різних авторів з розглянутої проблеми дозволяють зробити висновок, що функціональний стиль – це утворення, що ґрунтується на закріпленні певних якісних характеристик за мовними творами (звідси його альтернативна назва – «мовний стиль»), що функціонують у певній сфері спілкування, співвіднесеної з відповідною сферою людської діяльності.

Опис функціонального стилю має якісний характер і по суті саме в такому вигляді й подається більшістю авторів. Якісний характер проявляється, по-перше, у визначенні приналежності деяких текстів (мовних творів) до даного функціонального стилю на основі емпіричних прагматичних критеріїв (ситуація спілкування, призначення, зміст, жанр тощо), а по-друге, у виборі мовних явищ різних рівнів, виразних засобів, міжрівневих кореляцій, що підлягають виявленню як матеріальні носії або експлікатори характерних рис даного стилю [Троянська, 1982 : 69].

Особливістю функціонального стилю є свідомий (або принаймні усвідомлюваний) відбір мовних засобів з метою оптимізації даного виду комунікації [Цвіллінг, 1986 : 7]. Відповідно функціональний стиль наукової літератури, наприклад, являє собою сукупність якісних рис, що визначають вибір мовних засобів в інтересах найефективнішого обміну науковою інформацією.

На думку автора, незважаючи на суперечність визначення функціонального стилю, майже всі дослідники згодні, що основними стилетворчими чинниками функціонального стилю є цільова установка (інтенція) і зміст мовного повідомлення. При цьому автор переконаний, що виділення різних стилів можливе тільки з позиції адресата мовлення, який інтуїтивно відчуває цю об'єктивну наявність різних функціональних варіантів мови й користується ними в різних життєвих ситуаціях уже як адресант мовлення, відбираючи із загальномовного фонду ті чи інші мовні засоби, які в даній ситуації найбільш доречні й доцільні.

Наявність різних стилів відчувається адресантом мовлення тому, що кожний функціональний стиль має специфічні якісно-мовні характеристики, по-різному організовуючи мовні засоби. Водночас в пам'яті носіїв мови зберігаються, очевидно, певні статистичні характеристики цих мовних засобів, що відрізняють один стиль від іншого.

Таким чином, функціональний стиль – система складна, багатопланова, незамкнута, багато в чому суперечлива, й будь-яка класифікація є лише необхідним спрощенням, що дозволяє ближче підійти до розуміння його суті.

Часто пишуть про відсутність у стилістиці єдиної класифікації функціональних стилів. Враження різною здебільшого створюється через нечіткість термінології, її небажаної синонімічності, коли одне й те саме поняття різними авторами називається по-різному (порівняємо, наприклад, найменування одного зі стилів: діловий, офіційно-діловий, адміністративний, канцелярський, законодавчий тощо).

Різна як кількість розрізняваних стилів (від чотирьох до семи), так і принципи виділення. Багато дослідників дотримується припущення, що існують п'ять функціональних стилів – розмовний стиль, стиль художньої літератури, публіцистичний, науковий і офіційно-діловий. Цієї класифікації дотримується Є. Г. Ризель (1959), М. П. Кульгав (1964), Д. Є. Розенталь (1974) і деякі інші дослідники. Хоча для назви того самого стилю автори використовують дуже часто різні терміни, наприклад: 1) розмовний стиль – стиль повсякденного мовлення; 2) стиль художньої літератури – художній стиль; 3) публіцистичний стиль; 4) науковий стиль – стиль наукової літератури; 5) діловий стиль – офіційно-діловий стиль.

Слід зазначити, що за останні десятиліття, у зв'язку з подальшим ускладненням структури суспільства, класифікація стилів дещо розширилася (наприклад, виділений публіцистичний стиль, хоча він існував і раніше, – стиль, що перебуває на межі стилю художньої літератури й наукового стилю).

Необхідно відзначити, що критики, літератори й дослідники, які діють у рамках постмодерністської парадигми, уважають, що виділення ФСР не має сенсу. Літератори намагаються демонструвати це на практиці, змішуючи ознаки різноманітних ФСР у своїх творах. Подібні приклади (моделювання науково-

го дискурсу в мові художньої літератури або навпаки моделювання художнього оповідання в науковому дискурсі) існували давно. Однак вони не декларувалися як програми. Цей процес складний і діалектичний: більшість учасників спеціальної комунікації опираються вимогам постмодерністської парадигми й не поспішають стирати відмінності. Скепсис постмодерністів відносно ФСР виправданий, якщо виходити з «польової» моделі ФСР. Останнє веде до того, що ФСР подібні до певних територій, відокремлених одна від одної відносно чіткими межами, і його поки що дотримуються деякі дослідники. Якщо ж розглядати модель ФСР у порівнянні з фізичним полем, то практика літераторів-постмодерністів доводить протилежне тому, що вони хотіли б подати: оскільки вони використовують деякі ознаки й прийоми, значить ці ознаки й прийоми щонайменше існують і, крім того, інтуїтивно розпізнаються як співвідносні з певними вихідними ФСР.

На нашу думку, номенклатура функціональних стилів потребує перегляду. Наприклад, назва «публіцистичний» більше не висвітлює реальність, хоча за інерцією його доводиться використовувати. Чіткий розподіл на функціональні стилі, при всій його навчально-філологічній релевантності, з дослідницькою метою слід скасувати, тому що він в його теперішньому вигляді не дозволяє лінгвістам аналізувати суміжні явища. У зв'язку з цим пропонуємо замість поняття «функціональний стиль», що викликає у свідомості образ чітко відокремлених одна від одної сфер, поступово використовувати більш релевантне (внаслідок його нечіткості) поняття Д. М. Шмельова «функціонально-стилістичний різновид» (далі – ФСР), яке дотепер так і не набуло широкого поширення.

Щодо стилістики в китайській мові, то вона своїм коріннями сягає поетики прадавнього Китаю. У прадавні часи, ще до нашої ери, китайці вже намагалися осмислити факти поетичної творчості, зрозуміти природу окремих явищ літератури, з'ясувати об'єктивні особливості мовних засобів зображення. Китайський дослідник Чжу Янься зазначав, що саме «риторика» (修辞 – xiú cí) належить до тієї області, яка вивчає стиль як лінгвістичну форму з метою вираження мети в певному контексті [Zhua Yanxia, 1999 : 34].

У китайській мовознавчій традиції існує кілька термінів для позначення поняття «стиль»: 修辞 (xiú cí), 文体 (wén tǐ), 风格 (fēng gé), 词章 (cí zhāng). Усім цим термінами китайські вчені надають різного змісту. Рамки філологічних дисциплін, які позначають ці терміни, досить нечіткі й дотепер не визначені. Наукова дефініція “修辞” і схожі з нею поняття потребують глибокого й конструктивного вивчення як у сфері китайської мови, так і літератури.

Сучасний китайський мовознавець Ван Беньхуа у своїй праці «Практична стилістика сучасної китайської мови» (实用现代汉语修辞) зазначив, що в китайській лінгвістичній традиції терміном для позначення «стилістика» виступає 修辞学 як розділ мовознавства, який вивчає стилістичні прийоми, засоби для побудови текстів з метою адекватної передачі інформації [王本华 2002 : 10]. Термін 语体学 позначає розділ мовознавства, що вивчає вживання певного мовного матеріалу залежно від ситуації.

Визначення функціональних стилів китайської мови є одним з дискусійних питань китайської мови. Сюй Цин, автор роботи «Сучасна китайська мова», виділив

чотири основні функціональні стилі: 公文语体 – офіційно-діловий (gongwen yuti), 政论语体 (zhenglun yuti) – публіцистичний, 文艺语体 (wenyi yuti) – художній, 科学语体 (kexue yuti) – науковий [徐青 1997].

Як відзначив китайський лінгвіст Чжу Янься, у сучасних національних мовах таких стилів три (语体): нейтральний, високий (книжний) і низький (розмовний), а щодо мовлення (文体), то тут налічуються такі функціональні стилі: розмовний, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній [Zhua Yanxia, 1999 : 36].

В. І. Горелов у своєму дослідженні «Стилістика сучасної китайської мови» виділяє п'ять функціональних стилів: публіцистичний, науково-технічний, літературно-художній, офіційно-діловий і розмовний. У публіцистичному й розмовному стилях, а також у літературно-художньому мовленні знаходять широке застосування слова з емоційно-оцінним значенням, або афективна лексика. Щодо лексики термінологічної й спеціальної, то вона характерна для таких функціональних стилів, як науково-технічний і офіційно-діловий [Горелов, 1979 : 12].

Як зазначає В. І. Горелов, фразеологія китайської мови широко представлена у всіх функціональних стилях, а особливо в літературно-художньому мовленні. Фразеологізми з емоційно-оцінним значенням і зображально-виражальні засоби китайської фразеології постійно зустрічаються в розмовному стилі, а також у публіцистиці й художній літературі, тоді як фразеологічні штампи й так звані стійкі фрази зазвичай існують у творах науково-технічного й офіційно-ділового стилів [Горелов, 1979 : 12].

Цікавим у даній роботі є дослідження функціонально-стилістичних особливостей уживання китайських ідіом чен'юїв у художніх і публіцистичних текстах.

Чен'юї, маючи переносно-образне значення, за своєю природою є експресивним і дуже рідко стилістично нейтральними. Емоційно-експресивні особливості чен'юїв пов'язані в першу чергу із приналежністю їх до художнього стилю китайської мови. Переважною сферою вживання чен'юїв є чітко нормована літературна мова й публіцистичний стиль. Така стилістична приналежність чен'юїв пов'язана з їх походженням. Джерелом більшості чен'юїв є китайська класична література: класичні канони, філософські трактати, історичні літописи, художні твори.

Жанрово-стилістична приналежність чен'юїв до письмової, книжної мови не виключає уживання їх у розмовній мові. Хоча слід зазначити, що в розмовній мові частіше використовуються модельовані чен'юї, які вільно створюються в процесі вислову за типовими конструкціями.

З метою дослідження функціонально-стилістичних особливостей уживання китайських ідіом чен'юїв у художніх і публіцистичних текстах доцільно розглянути найпоширеніші прийоми їх стилістичного використання.

У художніх і публіцистичних текстах одним з найяскравіших стилістичних прийомів є прийом **подвійної актуалізації** чен'юю, коли навмисно створюється дво-значний контекст, що припускає одночасне вираження декількох окремих значень чен'юїв. Наприклад:

他要我忍气吞声, 不允我说话。我丈夫把家里砸得惊天动地一片狼藉。直到他母亲冲进来抓住他的手..... 这种夫妻吵架自古有之, 婆婆妈妈的 不足为奇..... 我们夫妻这一场伤筋动骨的吵架就是因为有了孩子。

Tā yào wǒ rén qì tūn shēng, bù yǔnxǔ wǒ shuō yī jù huà. Wǒ zhàngfu ba jiānlǐ záde jīng tiān dòng dì yī piàn lángjí. Zhìdào tā mùqīn chōngjìnlái zhuāzhù tāde shǒu.....Zhè zhōng fūqī chāojià zì gǔ yǒu zhī, pǎo pǎo māmā de bù zú wéi qī.....Wǒmen fūqī zhè yī cháng shāng jīn dòng gǔde chāojià jiù shì yīnwéi yǒule háizi [Чи Лі, 2000 : 122].

*Він хотів, щоб я мовчки проковтувала образу, мені не дозволяли навіть сказати й слова. Мій чоловік улаштував удома такий розгардіяш, що здригалися небо й земля. Дійшло до того, що його мати кинулася до нього й схопила за руку....Такі скандали між чоловіком і дружиною існують із прадавніх часів, ними не здивуєш свеєрх і матерів...Причиною нашої із чоловіком перепалки, яка **руйнує** все, стала поява дитини.*

У даному тексті поведінка чоловіка під час сварки актуалізується за допомогою чен'юї «розбивати все дощенту», «так, що стіни (небо й земля) здригаються», далі в контексті вказується причина всіх сварок – «поява дитини». При створенні такого двозначного контексту автор досягнув одночасної реалізації значень чен'юї – 1) «важкі каліцтва; живого місця немає; усі кістки переламати; дощенту»; 2) «великий переверот (у справі); реанімувати; ламати звичні стереотипи/шаблони».

当时天安门广场一带还处于半戒严状态,有许多解放军战士站岗, 自行车可以骑过去, 但不能下车。我当然不敢下车, 于是就走马观花的望了望天安门, 回宾馆睡觉。

Dāng shí Tiān'ānmén guǎngchǎng yī dài hái chūyú bàn jièyán zhuàngtài, yǒu xǔduō jiěfàngjūn zhànshì zhàngāng, zìxíngchē kěyǐ qíguòqù, dàn bù néng xiàchē. Wǒ dāngrán bù gǎn xiàchē, yúshì jiù zǒu mǎ guān huāde wàngle wàng Tiān'ānmén, huí bīnguǎn shuìjiào [Чи Лі, 2000 : 75-76].

*У ті часи площа Тяньаньмень була в напіввійськовому стані, було дуже багато солдат визвольної армії, що стояли на посту, дозволялося проїжджати повз на велосипеді, але не гуляти. Звичайно, я не посміла зійти з велосипеда й пройтися, тому довелося любитися площею **галопом** і повернутися в готель спати.*

У даному прикладі реалізуються одне зі значень чен'юю – «поверхово ознайомитися зі справою; галопом по Європам, не доходити до суті справи». З одного боку, реалізована дія суб'єкта – «іхати верхи на велосипеді («залізному коні»), оглядаючи пейзаж», а з іншого – характеристика цієї дії – «поверхово, не вдаючись у деталі, мимохідь».

小二黑挣扎了一会儿, 无奈没有他们人多, 终于被他们七手八脚打了一顿捆起来了 [Чжао Шулі, 1990 : 115].

Xiǎo Èrhēi zhēngzhá le yíhuìr, wú nài méiyǒu tāmen rén duō, zhōngyú bèi tāmen qī shǒu bā jiǎo dǎle yí dùn kǔnqǐlái.

*Сяо Ерхей якийсь час боровся, але, на жаль, він не мав їхньої кількісної переваги, і, зрештою, був побитий **тисячами ніг і рук** і зв'язаний.*

У даному прикладі реалізується одне зі значень чен'юю «безліч рук і ніг, тисячі рук і тисячі ніг», яке співвідноситься з діями «побиття» і «зв'язування».

Одним з найпоширеніших прийомів стилістичного використання чен'юїв у художніх і публіцистичних текстах є **трансформація**. Під трансформацією фразеологізму розуміємо стилістичний прийом, що полягає в зміні фразеологічного звороту, яка спрямована на посилення його експресивності й досягнення того чи іншого значенневого ефекту. У творах авторів сучасної китайської прози найуживаніші такі типи трансформацій:

1. **Скорочення** (简缩 – «jiǎnsuō») одного або декількох компонентів чен'юю, наприклад:

再回到我们小家不到一个小时的时候，我女儿破天荒一口气喝了六十毫升牛奶，而且没有溢出来。

Zài huídào wǒmen xiǎo jiā bù dào yíge xiǎoshíde shíhou, wǒ nǚ'èr pò tiān huāng yī kǒu qì hē le liùshí háoshēng niú'nǎi, érqiě méiyǒu yìchūlai.

Якось за годину до нашого повернення в наш маленький будинок моя донька **вперше** за одним присідом випила 60 мілілітрів коров'ячого молока й навіть не розлила [Чи Лі, 2000 : 65].

Повна форма використаного в даному тексті чен'юю – 破天荒头 «pò tiān huāng tóu».

2. **Заміна** (变体 – «biàntǐ») компонентів у складі чен'юю. Найпоширенішими видами заміни є:

• Неомонімічна заміна компонентів чен'юю з метою вираження нового значення.

Наприклад:

在信上他告诉我，全吃了贪在灯下看书的亏，往往沉浸在书中，一看不觉三个小时，把眼睛弄伤了，现在看书，不一会儿便一片模糊了。甚为遗憾，觉得“目不从心”了。

Zài xìnshàng tā gàosu wǒ, quán chīle tān zài dēngxià kàn shūde kuī, wǎngwǎng chénjìn zài shūzhōng, yī kàn bùjié sāngè xiǎoshí, bǎ yǎnjīng nòngshāngle, xiànzài kàn shū, bù yīhuìr biàn yī piàn móhūle. Shènwéi yìhàn, juéde “mù bù cóng xīn”le.

У листі він пояснював мені, що пожаєє плоди читання книг при настільній лампі, частенько він поринає у читання, і непомітно спливало три години, так і ушкодив очі, зараз, навіть при нетривалому читанні, відразу усе пливе перед очима. Зовсім прикро, відчуваєси, що **при всьому бажанні очей не вистачить** [Ні Баоюань, 1989 : 153].

Використаний у тексті чен'юю утворений шляхом трансформації вихідного варіанта чен'юю – «力不从心» «lì bù cóng xīn» – «при всьому бажанні не в силах/не могли робити що-небудь». Ціль трансформації – відповідність комунікативним потребам мовця, уточнення причини неможливості зробити що-небудь через ваду зору – 目不从心 «mù bù cóng xīn» – «при всьому бажанні очей не вистачить».

• Заміна з метою каламбурного звучання чен'юю: Наприклад:

他自己说：“我只希望能活到80岁，就不错了。“全口的牙，都换成“义齿”，他玩笑地在信上说：我成了“无齿之徒”了。

Tā zìjǐ shuō: “wǒ zhǐ xīwàng néng huódào bāshí suì, jiù bùcuòle”. Quán kǒude yǎ, dōu huànchéng ‘yìchǐ’, tā wánxiàode zài xìn shàng shuō: “wǒ chéngle ‘wú chǐ zhī tú’le”.

Він сам казав, що лише сподівається дожити до 80 років – було б непогано! Усі зуби в роті зміняться на вставні. У листі він, жартуючи, писав: «Я став **беззубим учнем**» [Ні Баоюань, 1989 : 156].

У вихідному чен'юю – 无耻之徒 «wú chǐ zhī tú» – «безсоромний/гарний/допитливий учень» був змінений компонент 耻 «chǐ» – «сором, ганьба» на омофон 齿 «chǐ» – «зуб», що надає висловленню іронічного відтінку.

• Заміна з метою створення емпізи. Наприклад:

结婚10多年，刘振民猜不透李玉珠的感情，夫妻同床异梦，后来是异床异梦，她和丈夫分床了，带着儿女睡，刘振民觉得李玉珠象一块坚硬的冰砖一镐头也敲不动，也懒得碰她。

Jiéhūn shíduō nián, Liú Zhènmín cāibùtòu Lǐ Yùzhūde gǎnqíng, fūqī tóng chuāng yì mèng, hòulái yì chuāng yì mèng, tā hé zhāngfū fēnchuánglè, dàizhe érnǚ shuì, Liú Zhènmín juéde Lǐ Yùzhū xiàng yǐkuài jiānyǐngde bīngzhuān, yī gāotóu yě qiāobùdòng, yě lǎndepèng tā [Ні Баоюань, 1989 : 160].

Перебуваючи разом у любові вже понад 10 років, Лю Чженьмін і не підозрював про почуття Чи Юйчжю: подружжя спало в одному ліжку, але бачило різні сни, а пізніше й спало в різних ліжках, і бачило різні сни. Вона спала в іншому ліжку, разом з дітьми, Лю Чженьмін відчував, що вона стала як непробивний шматок льоду, по якому не достукаєшся й киркою, і він уже втомився від цього.

У даному прикладі вихідний чен'юй – 同床异梦 – «tóng chuāng yì mèng» – «спати в одному ложі, але бачити різні сни; в одній справі переслідувати різні цілі» вдало підходить до контексту, виражаючи буквальне значення; далі в контексті використовується таке ж буквальне значення з додатковим новим смислом, привнесеним компонентом (异床 «yì chuāng» – «різні ліжка» замість 同床 «tóng chuāng» – «одне ліжко/постіль»), яке співвідноситься зі значенням вихідного чен'юю. За рахунок цього взаємовідтінюється й підсилюється значення трансформованого чен'юю.

3. Дистантне вживання чен'юй (隔越 «géyüè»). Наприклад:

所以，我不能让我女儿重蹈我的旧辙。我要重视我女儿的每一个愿望。

Suǒyǐ, wǒ bù néng ràng wǒ nǚr chóng dǎo wǒde jiù zhé. Wǒ yào zhòngshì wǒ nǚrde měi yīgè yuǎnwàng.

Тому я не можу дозволити своїй дочці їти моєю помилковою доріжкою. Я повинна з повагою ставитися до всіх її бажань [Чи Лі, 2000 : 205].

Тут автор спростив структуру вихідного чен'юю 重蹈覆辙 – «chóng dǎo fù zhé» – «повторювати чужі помилки, їти тією ж доріжкою, що й...» шляхом заміни одного з компонентів 覆 «fù» – «колишній, зроблений» на більш доступний і зрозумілий читачеві 旧 «jiù» – «старий»; мало того, чен'юй ужитий у контексті дистантно, зі вставкою присвійного займенника 我的 «wǒde» – «мої».

Таким чином, можна зазначити, що у творах авторів сучасної китайської прози найуживаніші такі типи трансформацій:

1) скорочення одного або декількох компонентів чен'юй;

2) заміна компонентів у складі чен'юй. Найпоширенішими видами заміни є: неомонімічна заміна компонентів чен'юй з метою вираження нового значення, заміна з метою каламбурного звучання чен'юй, заміна з метою створення емпізи;

3) дистантне вживання чен'юй.

У результаті дослідження виявлено, що в художніх і публіцистичних текстах одним з найяскравіших стилістичних прийомів є прийом подвійної актуалізації чен'юй, при якому навмисно створюється двозначний контекст, що припускає одночасне вираження декількох окремих значень чен'юй та трансформація – стилістичний прийом, що полягає в зміні фразеологічного звороту, яка спрямована на посилення його експресивності й досягнення того чи іншого стилістико-смыслового ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров // *Бахтин М.М. Собр. соч.* – М.: Русские словари, 1996. – Т.5: Работы 1940-1960 гг. – С.159 – 206.
2. Васильева А. Н. Уровни стилистической абстракции и основные уровневые разделы функциональной стилистики // Основные понятия и категории лингвостилистики / А.Н. Васильева. – Пермь, 1982. – С.34 –42.
3. Горелов В. И. Стилистика современного китайского языка / В. И. Горелов. – М.: Просвещение, 1979. – 192 с.
4. Долинин К. А. Стилистика французского языка / К. А. Долинин. – Л., 1978. – 303 с.
5. Кожина М. Н. Некоторые тенденции развития функциональной стилистики // Филология на рубеже XX-XXI вв. Тезисы Междунар. конф. Пермь: Изд-во Перм. ун-та. – 1996. – С. 169 – 171.
6. Костомаров В. Г. О разграничении терминов «устный» и «разговорный», «письменный» и «книжный» // Проблемы современной филологии. – М., 1965. – 254 с.
7. Троянская Е. С. Лингвостилистическое исследование немецкой научной литературы / Е.С. Троянская. – М.: Наука, 1982. – 62 с.
8. Цвиллинг М. Я. Функциональный стиль, подязык и социальный диалект (к вопросу о соотношении понятий) // Общие и частные проблемы функциональных стилей / Отв. ред. М. Я. Цвиллинг. – М.: Наука, 1986. – С.5 –15.
9. Zhua Yanxia. Business communication in China / Zhua Yanxia. – New York, 1999.
10. 王本华 / 实用现代汉语修辞. – 北京: 知识出版社, 2002. – 172页.
11. 徐青 / 现代汉语. – 修订版. – 上海: 华东师范大学出版社, 1997.
12. 倪宝元. 成语的套用 // 语言教学与研究. – 1989. – №1. – 页149 –160.
13. 池莉. 怎么爱你也不够. – 南京: 江苏文艺出版社, 2000. – 219页.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2014 р.

Слипченко О.В., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ КИТАЙСКИХ ИДИОМ ЧЭНЬЮЙ В ХУДОЖЕСТВЕННЫХ И ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ

В статье рассматриваются современное состояние исследований функциональных стилей в современной лингвистике и распространенные приемы стилистического использования ченьюев в художественном и публицистическом текстах.

Ключевые слова: чэньюй, функциональный стиль, художественный стиль, публицистический стиль, стилистическая трансформация.

**FUNCTIONAL AND STYLISTIC FEATURES OF THE USE OF CHINESE
IDIOMS CHEN'YU IN FICTION AND NONFICTION TEXTS**

The article reviews the current state of research of functional styles in modern linguistics and the most common use of stylistic techniques of chen 'yu in fiction and nonfiction texts.

Keywords: *chen 'yu, functional style, fiction style, nonfiction style, stylistic transformation.*

УДК 811.133.1'06: 003.03

Соболєва О.В., к.філол.н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

НЕОГРАФІЯ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

У статті подано огляд вживання різних графічних засобів скорочення у сучасній французькій мові з метою економії мовних засобів та прагматичного впливу на реципієнта. Такі скорочення акумулюють інформацію в мовному знаку задля її прискореної передачі та засвоєння, підвищують ефективність комунікації, відбивають тенденцію до економії мовленнєвих зусиль та раціоналізації мови, поповнюють та збагачують словниковий запас. Частотне вживання таких компонентів стає невід'ємною частиною сучасної французької мови, є фактором спрощення сприйняття візуального матеріалу, підвищення експресивності мовлення та створення нового оригінального графічного образу.

Ключові слова: *абрєвіатура, неоієрогліфи, апокопа, телескопія, піктограма, ідеограма.*

Таким чином, **актуальність** дослідження визначається однією з сучасних тенденцій до збільшення вживання та функціонування різних типів скорочень у складі друкованих текстів у зв'язку з їх прагматичною настановою.

Метою публікації є виявлення цього лінгвістичного феномену у друкованих публіцистичних текстах як фактору полегшення візуального сприйняття інформації, комплексного прагматичного впливу на адресата та підвищення експресивності мовлення, визначення його функціонального навантаження, обумовлення його значущості в організації тексту, його типотворенні.

Предметом дослідження виступають різні типи абрєвіатур у сучасних французьких публіцистичних текстах.